

Секція 5
Костякова А.А., к.е.н., доцент
доцент кафедри обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
kostyakovvitya@mail.ru

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Історія свідчить, що розвиток бухгалтерського обліку - це продукт «багатьох рук та багатьох земель», тобто його зародження, розвиток і існування сьогодні це запорука праці та досвіду багатьох людей й поколінь. Облік для цілей управління почав формуватися із початком розвитку бухгалтерської науки, про що свідчать наукові праці провідних вчених (Л. Пачолі, А. Гильбо, Ф. Беста, І.Ф. Шера тощо). Початком же еволюції управлінського обліку став період зародження науки про управління та розвиток промисловості. Творцями зародження даного обліку були інженери та технологи, а «батьком» сучасного обліку – Роберт Ентоні. З часом управлінський облік набув форми активного інструменту оптимізації виробництва і став засобом планування, моніторингу та контролю.

Загострення конкуренції, нові технології, досягнення науки і техніки упродовж останніх десятиліть породжували недосконалість традиційного бухгалтерського обліку й передбачали необхідність впровадження облікових інновацій для розробки нових методологічних засобів обробки облікових даних та управління складними бізнес-процесами. Таке поступове наближення обліку до стратегічного рівня управління підприємством сприяло формуванню концепції стратегічного управлінського обліку, основним призначенням якої є забезпечення нестандартизованих інформаційних запитів в інформації стратегічного характеру для прийняття відповідних управлінських рішень [1].

Огляд літератури стосовно становлення та поступового розвитку стратегічного управлінського обліку показав, що досі не існує повного обґрунтування його сутності, процесу організації та функціонування.

На сьогодні значна частина інформації управлінського обліку призначена для власників та керівників вищого рівня управління підприємством, має характер «комерційної таємниці» та «конфіденційності», формуючи тим самим важливість та значимість стратегічної «закритої» інформації. Що також посприяло формуванню в системі управлінського обліку системи стратегічного управлінського обліку.

З даного приводу, Роберт Каплан і Томас Джонсон в своїй праці «Утраченное значение: взлет и падение управленческого учета» відокремили важливі складові критичного стану сучасного управлінського обліку [7]. Зокрема, вчені стверджували на явну невідповідність принципів та практики традиційного управлінського обліку сучасній жорсткій конкуренції та розвитку виробництва [4, с. 23,24]. Але, вже в 1991 році Р. Каплан у співавторстві із Р. Купером відмічали про стрімкий розвиток і відповідність управлінського обліку сучасним реаліям бізнесу [2].

Саме концепція стратегічного управлінського обліку стала однією з найбільш успішних спроб відновлення «втраченого значення» управлінського обліку. Вперше термін «стратегічний управлінський облік» з'явився у 1981 р., запропонований К. Симмондсем, як характеристика процесу «предоставления и анализа данных управленческого учета о бизнесе и его конкурентах в целях реализации и контроля бизнес-стратегии» [3,8].

З вищенаведеного прослідковується доречність відокремлення в складній системі управлінського обліку стратегічного управлінського обліку для вищого керівництва та оперативного управлінського обліку для внутрішнього управління, де стратегічний облік націлений саме на перспективу розвитку любого підприємства задля попередження його банкрутства.

Сьогодні у світовій обліковій науці сформувалися дві основні течії, кожна з яких має свій погляд на сутність і природу стратегічного управлінського обліку [5]. З одного боку, підтримується так званий «витратний» напрям розвитку стратегічного обліку, з іншого – розглядають стратегічний управлінський облік, враховуючи фінансові показники та нематеріальні

чинники створення вартості. Вважаємо за доречне підтримати тих вчених, які вважають, що дані розходження думок у визначенні поняття «стратегічний управлінський облік» стосується саме часового аспекту (розвитку та вимог економічного середовища). А саме, існування, а потім й «втрата значення» ролі управлінського обліку безпосередньо пов'язана із необхідністю розширення його функцій та збільшенням кількості невирішених питань, що передбачає застосування нових різноманітних методів задля забезпечення ним інформацією для прийняття не лише оперативних, а й стратегічних управлінських рішень.

Таким чином, стратегічний управлінський облік невід'ємно пов'язаний із системою управлінського обліку і є еволюційним продовженням його розвитку.

До основних специфічних особливостей стратегічного управлінського обліку можна віднести [6]:

- ✓ формування інформаційного забезпечення для аналізу потенційних ринків для підприємства;
- ✓ забезпечення стратегічного аналізу власного потенціалу та визначення ключових факторів успіху для підприємства;
- ✓ розроблення системи показників для оцінки ключових факторів успіху підприємства;
- ✓ надання адекватної інформації для забезпечення реалізації вибраної стратегії та складання звітності про ключові фактори успіху;
- ✓ забезпечення зворотного зв'язку щодо досягнутих результатів та їх узгодження зі стратегічними цілями;
- ✓ надання інформації щодо довгострокових наслідків різних напрямів тощо.

Вищевикладене дає змогу зробити висновок, що стратегічний управлінський облік є підсистемою управлінського обліку, спрямований на розширення сфери своєї діяльності для забезпечення інформаційної підтримки стратегічного та оперативного управління підприємством, використовуючи при цьому різноманітні методи обліку, аналізу та контролю.

Список використаної літератури

1. Бруханський Р. Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємства : моногр. / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – С.211-269
2. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: М.: ЮНИТИ, 1998. – 783с.
3. Несветайлов В.Ф. Становление концепции стратегического управленческого учета [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <file:///C:/Users/user/Downloads/stanovlenie-kontseptsii-strategicheskogo-upravlencheskogo-ucheta.pdf>
4. Николаева О.Е., Алексеева О.В. Стратегический управленческий учет. Изд.2. / О.Е. Николаева, О.В. Алексеева// - М.: Издательство ЛКИ, 2008 – 304с.
5. Підлипна Р. П., Підлипний Ю. В. Стратегічний управлінський облік: суть та функції [Електронний ресурс]. - Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vlca_ekon/2011_36/68.pdf
6. Попович В.І. Стратегічний управлінський облік у системі прийняття управлінських рішень [Електронний ресурс]. - Режим доступа: http://economyandsociety.in.ua/journal/1_ukr/14.pdf
7. Jonson T.N., Kaplan R.S. Relevance Lost – the Rise & Fall of Management Accounting. Boston, Mass., 1987.
8. Simmonds K. Strategic management accounting'Management Accounting. 1981. 59 (4). P. 26-29.